

MARIELUND

Foto Anna-Lisa Slotte 1916

MARIELUND

Detta album överlämnades (i förnämare utstyrsel) vid Nordsjö kyrkas invigning den 25 maj 1980 till Matteus församling (på svenska) och till Vuosaaren seurakunta (på finska) av

Släktföreningen
Isak och Maria Svanströms efterkommande
genom
Ingeborg Lindberg och Martha Sjöblom
samt Torolf och Tor-Erik Lassenius

Foto: Martha Lindberg 1928.

Denna uppsats ger en blick bakåt över Marielunds hemmans ursprung i Porslax dragone-rusthåll ¹. Den skildrar livet och bebyggelsen på Marielund. Den ger korta blinkar om de personer som bott på hemmanet och återger slutligen några nedtecknade barndomsminnen från trakten.

Materialet är sammanställt våren 1980 av Torolf Lassenius².

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Inledning	2 - 3
Innehållsförteckning	4
Porslax	5 -11
Marielund	11-14
Boarna på Marielund	14-23
Jordbruket och Marielunds vidare öden	23-27
Mauritz och Karl Lassenius' ungdomsminnen	28-38
Björnen	AML 28
Ormen	AML 29
Faran att klättra i trän	KAL 29-30
Metkroken i näsan	AML 31-32
Rodden till staden	AML 32-34
Läsförhör	KAL 34-35
Träskisjungfrun	KAL 35-36
Kalabaliken på Fallbacka	KAL 36-38
Källförteckning	39
Boare på Marielund efter 1928	40

En skildring av Marielunds tidigare öden

"Marielund benämnda andel av Porslax rusthåll" bildades år 1880 genom klyvningsskifte av Porslax rusthåll. Det kan därför vara motiverat att gå tillbaka i tiden för att följa med vad man nu vet om detta dragonerusthåll.

Porslax

På kartor påträffas det i varje fall redan 1640 och i jordaböckerna 1688. Skrivsättet för namnet varierar mellan ***Porsslax***, ***Porslags***, ***Postlarx***, ***Påtzlars***, ***Postlars*** och ***Porslax***. Det sista torde vara det oftast förekommande.

Det har dock påvisats att bosättning funnits i trakten redan under medeltiden, varför det inte är helt uteslutet att sådan funnits vid Porslax redan på 1200- eller 1300-talet.

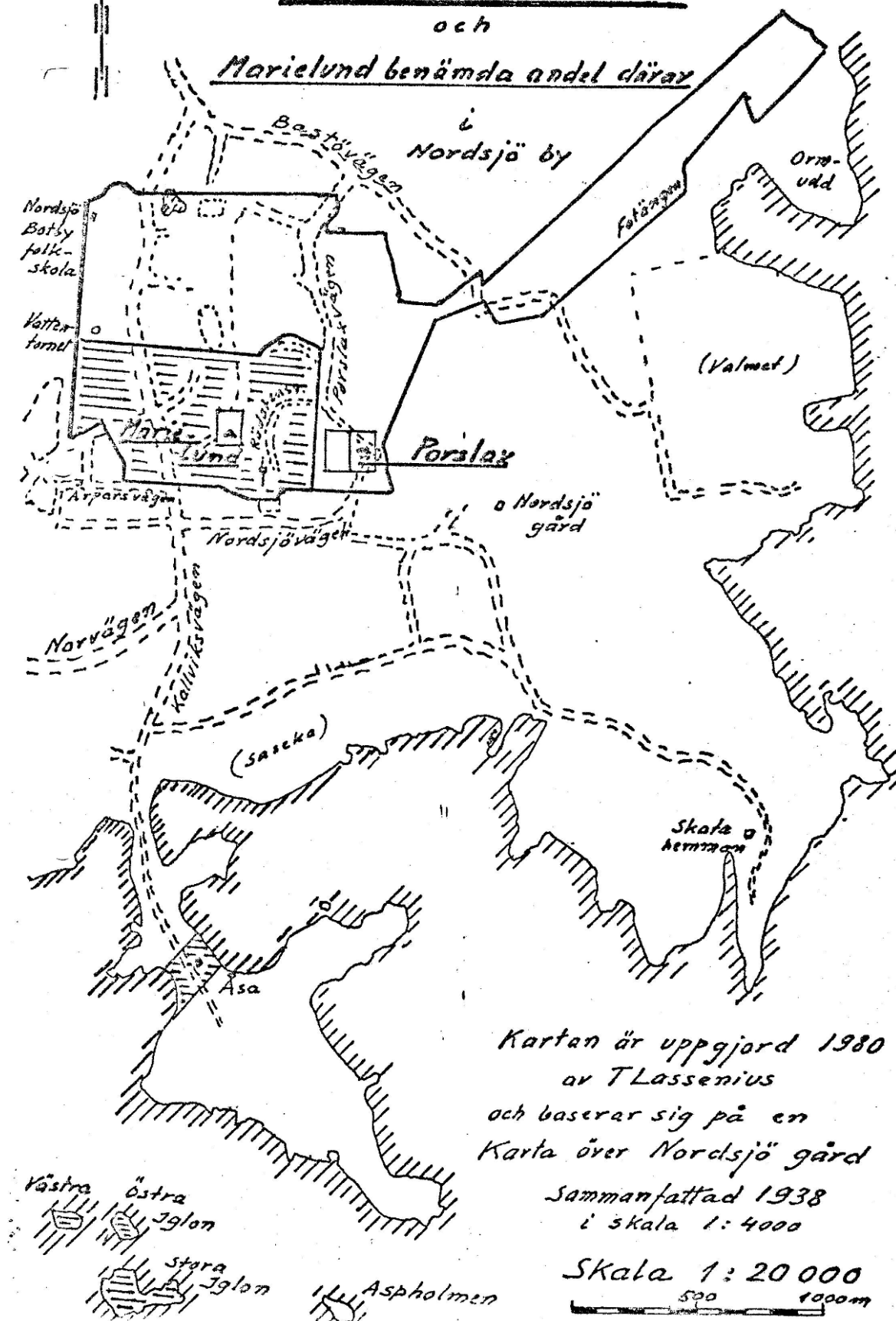
I varje fall nämnes redan i "1696-års kavalleriindelningsverk för skatte" om Porslax att "samma rustningshemman dock aldrig kan finnas hava varit vanhävdat eller ödeliggande." Detta bekräftas i ett skriftligt betyg av landskontoret i Helsingfors år 1740, där det bl.a. sägs att "rusthållet Påtzlars, No 93 under Majorens Compagnie av detta läns dragonregemente, beläget i Nordsiö by, Sibbå socken i Borgå härad, ... dock aldrig kan finnas hava varit vanhävdat eller ödeliggande, ... (rusthållareänkan Hedvig Christina Floor) ... bevist, det hennes förfäder (familjen Stormbom) skola från urminnes tider man efter man utan rubbning eller någon mellankommen urbördig åbo besuttit Påtzlars dragonerusthåll ... att detta rustningshemman, alltsedan förmedlings- och indelningstiden, ... av en och samma släkt blivit till närvarande tid besuttet och vidmakthållet."

Porslax rusthåll

och

Marielund benämnda andel därav

6.

Kartan är uppgjord 1980
av T Lassenius
och baserar sig på en
Karta över Nordsjö gård
Sammanfattad 1938
i skala 1:4000

Skala 1:20 000

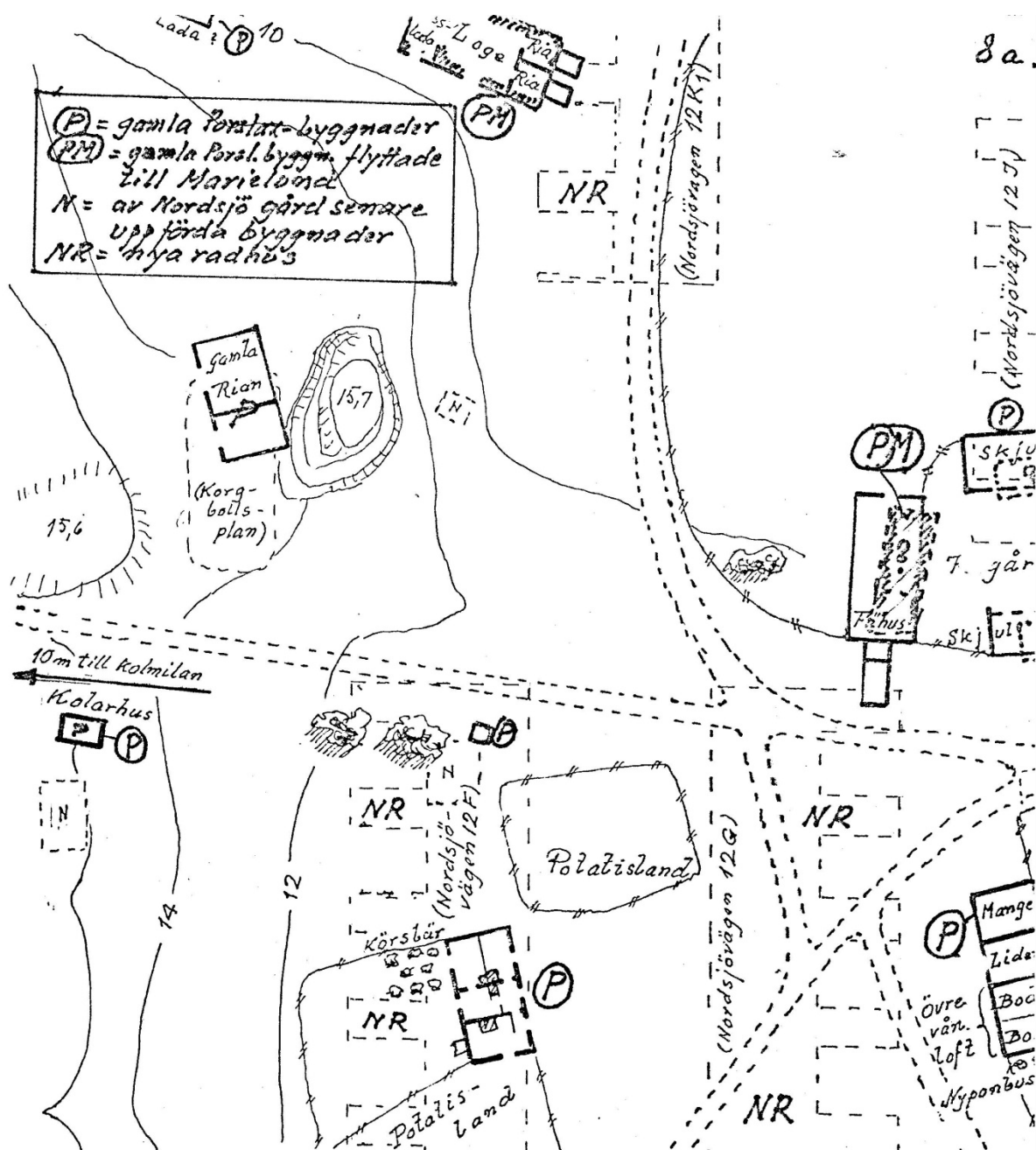
500 1000m

Släkten Stormbom på Porslax har kunnat påvisas tillbaka till 1699, men den ovanstående texten tyder ju på att Stormbommarna bott på Porslax redan tidigare.

Rusthållet omfattade 1879 448 tunnland eller ca 220 hektar mark, varav 30% odlad jord, 50% skog och 20% kärr, skogsberg, sandhedar och mossar. Det sträckte sig från Rastböle och Botbyvikens botten i W mot nuvarande Nordsjö gård och i en smal kil ända till Borgarstrandsviken i NO. Dessutom ingick en del av Kallviksudden och flera holmar SW därom (sid. 6). Byggnaderna på Porslax låg ganska öppet under Maltberget ungefär där radhusen Nordsjövägen 12 F, G, H, I och K₁ nu ligger. På grund av att rusthållet åtminstone mellan 1796 och 1832 varit delat i tvenne hälfter fanns där ovanligt många byggnader: 2 bostadshus, 5 bodar, 2 stall, 2 fähus, svinhus, 2 bastur, mangellider, bränneri, 2 rior, kolmila o.s.v. Placeringen av byggnaderna framgår av situationsplanen (sid. 8a och 9) uppgjord på basen av bröderna AM och KA Lassenius år 1945 med ledning av sina ungdomsminnen från 1881 och nu efter nödiga rättelser överförd på en karta som också visar den nuvarande bebyggelsen.

[karta](#)

Åren 1827 och 1832 köpte gårdsinspektoren Carl Gustaf Åberg de två hälfterna av Porslax av viktualiehandlanden³ Lars Fredrik Stormbom. Betalningen skedde dels med Kejserliga ryska bancoassignmenten⁴ och dels med svenska riksgäldsedlar. 1835 övergick rusthållet till sonen handelsbokhållaren Carl August Åberg, som dog barnlös redan 1850. Denne hade dock testamenterat var sin hälft av Porslax till sina ogifta systrar Carolina och Maria Lovisa Åberg ”som erkänsla för det välvilliga bemötande varmed de uti mitt hushåll mig tillhandagått” mot att de utlöste den tredje systern Hedvig Sofia, gift Handolin i Gammelstaden.

Lada 10
 Lada 11
 Lada 12
 Lada 13
 Lada 14
 Lada 15
 Lada 16
 Lada 17
 Lada 18
 Lada 19
 Lada 20
 Lada 21
 Lada 22
 Lada 23
 Lada 24
 Lada 25
 Lada 26
 Lada 27
 Lada 28
 Lada 29
 Lada 30
 Lada 31
 Lada 32
 Lada 33
 Lada 34
 Lada 35
 Lada 36
 Lada 37
 Lada 38
 Lada 39
 Lada 40
 Lada 41
 Lada 42
 Lada 43
 Lada 44
 Lada 45
 Lada 46
 Lada 47
 Lada 48
 Lada 49
 Lada 50
 Lada 51
 Lada 52
 Lada 53
 Lada 54
 Lada 55
 Lada 56
 Lada 57
 Lada 58
 Lada 59
 Lada 60
 Lada 61
 Lada 62
 Lada 63
 Lada 64
 Lada 65
 Lada 66
 Lada 67
 Lada 68
 Lada 69
 Lada 70
 Lada 71
 Lada 72
 Lada 73
 Lada 74
 Lada 75
 Lada 76
 Lada 77
 Lada 78
 Lada 79
 Lada 80
 Lada 81
 Lada 82
 Lada 83
 Lada 84
 Lada 85
 Lada 86
 Lada 87
 Lada 88
 Lada 89
 Lada 90
 Lada 91
 Lada 92
 Lada 93
 Lada 94
 Lada 95
 Lada 96
 Lada 97
 Lada 98
 Lada 99
 Lada 100

Situationsplanen har korrigerats i enlighet med en karta av år 1879 "över Porstax rusthålls ägor" och en karta av år 1936 "över alla ägor underlydande Postlars skattelägenhet" samt Lantmäteristyrelsens stadsplaneringsbyrås karta 5622 av 1959, alla dessa kartor i skala 1:4000 el. 1:2000. Materialet har slutligen överfört i skala 1:500 på Helsingfors stadsmättningsordelnings grundplan- och höjdkurvs kartor 5622 12 (L 51) av T Lassenius februari-mars 1980.

Situationsplan

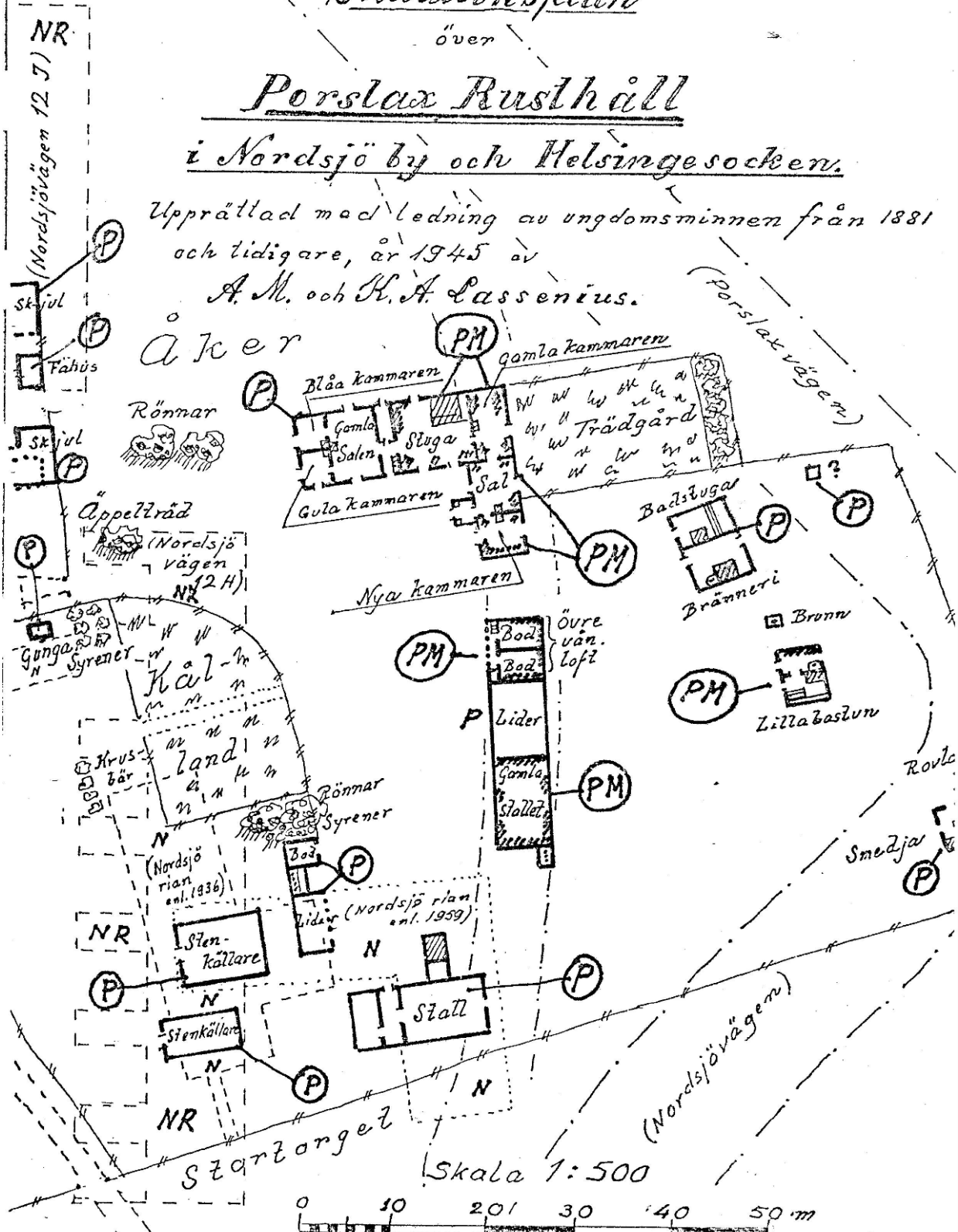
öven

Porslax Rusthåll

i Nordsjö by och Helsingesocknen.

Upprättad med ledning av ungdomsminnen från 1881
och tidigare, år 1945 av

A. M. och K. A. Lassenius.

1851 gifte sig Carolina Åberg med dåvarande skutskepparen Alexander Lassenius, som vid den tiden bodde i Helsingfors, men tidigare hade bott ett tiotal år på granngården Skata kronohemman.

Troligen samma år gifte sig systemn Maria Lovisa Ferdinand Vaselius i Fastböle. Redan 1852 köpte Alexander och Carolina Lassenius deras hälft av Porslax.

Alexander Lassenius (född 1822), som nu med sin hustru Carolina ägde hela Porslax, var son till landbonden och krögaren Henrik Henriksson Lassenius (född 1769) på Tali, Lassas och Greta Nyström (f. 1783) från Munksnäs.

Redan 1855 dog dock Carolina vid 34 års ålder, varvid 2/3 av rusthållet tillföll dottern Carolina (Lina) Crispina (f. 1852) medan 1/3 föll på Alexanders lott.

Tre år senare gifte Alexander Lassenius om sig med den 22-åriga Emilia Maria Svanström på Skata. Hon var född på Villinge, där hennes far quartersmannen⁵ på lotsjakten Isak då bodde med sin hustru Maria. Båda var hemma från Nagu i Åbo skärgård. Nu bodde alltså familjen Svanström⁶ på Skata kronohemman, som Isak förvärvat 1849.

Alexander Lassenius var en mycket energisk man som aktivt deltog i det kommunala livet som medlem av sockenstämman och den första kommunalnämnden. Men under nödåret 1868 då tyfusen härjade svårt i bygden – och både svärfar, hustrun och barnen legat svårt sjuka – dog han ”i en häftig och yrande feber i 2 døgn”. Han lämnade efter sig den ännu ej 32-åriga Emilia med fyra barn i åldern 1 - 9 år samt styvdottern Lina (16). Vid arvsskiftet 1872 efter Alexander Lassenius tillföll sammanlagt 2/7 av rusthållet de fyra barnen medan deras halvsyster Lina nu ägde hela 5/7 av Porslax. Då Lina blev myndig vid 25 års ålder gick hon icke med på att sälja sin andel åt sin styvmor

Emilia utan lyckades trots visst motstånd sälja den åt sin förra förmyndare f.d. senatskanslisten Alexander Jansson på Backmans rusthåll (senare Nordsjö gård). Här må nämnas att denne ungefär vid samma tid också förvärvade Skata kronohemman av Emilias mor och senare också Nybonds hemman, varigenom Nordsjö gård blev den dominerande jordägaren på "Nordsjö-holmen".

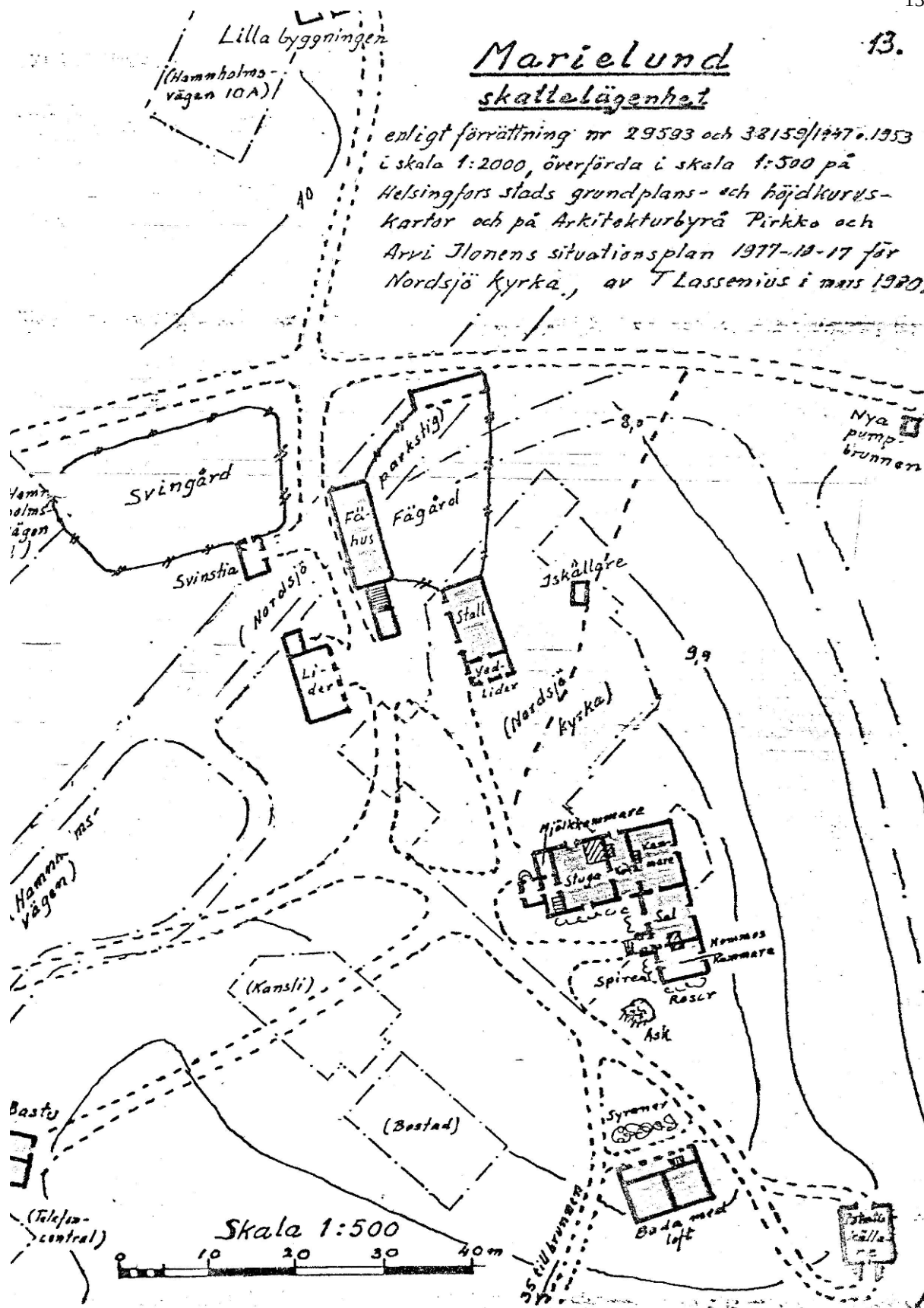
Marielund

Då Linas 5/7 av Porslax sålts bildades år 1880 "genom klyvningsskifte Marielund benämnda andel av Porslax rusthåll", som skattade för 50 mantal, motsvarande 130 tunnland eller 65 hektar. Därav var 45 % odlad jord, 50 % skog samt 5 % områden på Kallviksudden och en del holmar. Namnet togs efter Emilia Maria Lassenius. Hemmanet ägdes till 1/6 var av döttrarna Alma Emilia och Hilma Augusta samt till 2/6 var av sönerna Alexander Mauritz och Karl August, då mellan 10 och 20 år gamla. (Streckade området på sid. 6 samt sid. 12) Under vinterhalvåret 1880-81 "flyttades från Porslax storstugan, gamla kammaren, nya salen och kammaren samt flere uthus. Byggnaderna placerades i en skogsbacke, varest tidigare växt grov tallskog, som något tiotal år därförinnan avverkats och ersatts av ungskog. Några gamla granar och björkar funnes dock kvar. Bror Karl och jag (Mauritz) grävde upp stubbar, både stora och små, røjde upp väg genom skogen till landsvägen genom att med rötterna fälla stora tallar, fylla groparna och släpa sand på vägen". Samtidigt uppfördes kompletterande byggnader, bl.a. "Lilla byggningen", källare, brunn o.s.v. (Se detaljkartorna över Porslax och Marielund sid. 8a, 9 och 13) Det berättas att de sabbobor som arbetade med flyttningen och uppförandet av de nya byggnaderna började och avslutade arbetsdagen med psalmsång som hördes över berget ända till Porslax.

Marielund skattelägenhet

13.

enligt förrättning nr 29593 och 38159/1747.1953
i skala 1:2000, överförda i skala 1:500 på
Helsingfors stads grundplans- och höjdhörs-
kartor och på Arkitekturbyrå Pirkko och
Arvi Ilonens situationsplan 1977-18-17 för
Nordsjö kyrka, av T Lassenius i mars 1980.

Huvudbyggnaden låg alltså just på den plats där kyrkan nu står och revs så sent som 1977.

Sommaren 1881 var man klar för flyttning. Det nya hemmanet sköttes synbarligen närmast av änkan Emilia Lassenius (45) och äldsta dottern Alma (22) med hjälp av en statkarl² och dräng som bodde i "Lilla byggningen" och två tjänarinnor, som bodde i köket. Andra dottern Hilma (19) gick i Ekenäs seminarium sedan 1879, sönerna Mauritz (15) och Karl (14) gick i skola eller studerade i Helsingfors. Dessa tre var vanligen hemma under helgerna och på sommaren och kunde då delta i arbetet på gården.

Boarna på Marielund

[sid. 15](#)

Emilia Maria Lassenius (Svanström), född 1836 flyttade som änka efter rusthållaren Alexander Lassenius 1881 till Marielund och dog där vid 92 års ålder 1928. Hon hade levt som gift på Porslax i 9 år. Av sina 60 änkeår tillbringade hon 47 på Marielund. Hon har skrivit många välavfattade brev redan under tiden på Skata, särskilt till brodern Robert Svanström, som var forstmästare och bosatt i Hyrynsalmi och senare i Nurmes. Emilia var en klok och vänlig person, som gav sina barn en fri och god uppfostran. Hennes dotterdotter karakteriserar henne som världens snällaste människa. Vid 90 års ålder föll hon och bröt lårbenet då hon bar in ved. Därefter var hon i huvudsak sängliggande men kunde ännu ta sig fram skjutande en stol framför sig. Det må nämnas att hennes syster på Fallbacka blev 93 år - alltså en släkt av segt virke.

Alma Emilia Lindberg (Lassenius), dotter till Emilia, föddes på Porslax 1858, gick en tid i skola i Helsing kyrkoby och i Semigradskys skola samt i vävskola i Åbo. Vid flyttningen till Marielund var hon 22 år. Hon gifte sig vid 35 års ålder 1893 med Karl Fridolf Lindberg som då bodde nästan som fosterson på Uppbyggars i Mellungsby. Alma fick då med sin

[sid. 17](#)

Emilia Maria Lassenius (f. Svanström) vid 80 år (1916)
Foto: Valborg Lassenius.

Marielund: Köksfarstun och salstrappan
Foto: Martha Sjöblom 1928.

man inlösa syskonens andelar av Marielund utom hemmanets andel av Kallviksåsen, som de tills vidare behöll gemensamt. Alma verkade som värdinna på Marielund från 1893 till 1928 eller i 35 års tid. Hon var arbetsam, mycket ordentlig och en snäll människa. Sina sista år levde hon efter försäljningen av hemmanet med sin man i Marielunds lilla byggnad, där hon dog 1936 i 77 års ålder.

Karl Fridolf Lindberg var född i Sibbo 1862. Hans far hade bl. a. varit kusk hos Zachris Topelius. Fridolf arbetade bl.a. på Hetbacka i Helsinge. När han gifte sig 1893 med Alma Lassenius kom han som nämnt närmast från Mellungsby. Han var en stillsam, händig och idog man som tillsammans med sin hustru och sina barn höll hemmanet i gott skick. Fridolf var alltså husbonde på Marielund i 35 år och levde ännu i 8 år med sin maka i Lilla byggnaden på Marielund och dog där vid 73 års ålder två veckor före sin hustru.

[sid. 17](#)

Hilma Augusta Lassenius, dotter till Emilia, var född 1862 på Porslax. Vid flyttningen till Marielund var hon 19 år. Två år senare utdimitterades hon till folkskollärarinna från Ekenäs Seminarium. Åren 1883-91 verkade hon som lärarinna vid den nystartade Nordsjö folkskola som arbetade i den delen av Porslax mangård som lämnades kvar vid flyttningen till Marielund. Hon bodde denna tid kvar på Marielund. Därefter verkade hon som lärarinna vid Nordsjö-Botby folkskola som byggdes 1891 på gammal Porslaxmark. Denna skola förestod hon ända till 1922. Hon verkade alltså som lärarinna i 39 år och var en central kulturpersonlighet i Nordsjö, skicklig träsmidare, kunnig i sjukvård, en god och sträng lärare. Hon dog 1926 vid 64 års ålder. Det kan nämnas att årslönen för lärarinnan på Nordsjö var 500 mk. Kostnaderna, vedanskaffningen mm, sköttes gemensamt av Nordsjö, Rastböle, Nybondas och Marielund.

[sid 17](#)

[sid 9](#)

Alma Lindberg (f. Lassenius) 1916

Fridolf Lindberg 1916
(Atelier Modern, Helsingfors)

Foto: A.K. Saxelin, Helsingfors.

En del av manbyggnaden på Porslax rusthåll i Nordsjö. Nordsjö bys första skola var inrymd här från begynnelsen 1883 till 1891. – Foto: förf. 1964, Folkkultursarkivet SLS 1974

Foto: Bo Lönnqvist.
Huset revs 1966 eller 1967

Alexander Mauritz Lassenius, son till Emilia, född 1865 på Porslax, sedermera lagman m.m., död vid 86 års ålder var 15 år gammal vid flyttningen till Marielund och kom därför att vistas där närmast under skolferierna, men bodde hemma hela det första året då han studerade juridik vid Kejserliga Alexanders-Universitetet i Helsingfors. Deltog senare ofta vid tillfälle i skördearbetena på hemgården. 1905 köpte Mauritz av sina syskon Hilma och Karl deras andel av Kallviksudden, där han 1908 lät uppföra sommarvillan Åsa, som ännu står kvar och bebos av hans yngste son **Torolf Isak Lassenius** (numera Kallviksvägen 31).

[s. 19](#)

Karl August Lassenius, son till Emilia, född 1867 på Porslax (sedermera bl.a. stadsingenjör i Vasa och hamningenjör i Åbo, död vid 83 års ålder). Han var 14 år vid flyttningen till Marielund och kom liksom brodern därefter att vistas i hemmet huvudsakligen bara under ferier och helger.

[s. 19](#)

Bröderna hade alltsedan barnsåren strövat flitigt omkring i trakten och har haft många minnen att berätta härifrån. En del skall relateras längre fram i denna uppsats.

Elsa Maria Marjanen (Lindberg), dotter till Fridolf och Alma Lindberg, född 1893 på Marielund. Bodde på Marielund till 1931 (38 år) då hon gifte sig med arbetaren Sulo Marjanen och flyttade till Mellungsby, där hon dog 1972. Hon var en trägen, skicklig arbetare i hushållet.

[sid. 20](#)

Signe Emilia Simonen (Lindberg), dotter till Elsa, född 1914, bodde på Marielund i 14 år.

[sid. 20](#)

Karl Erik Marjanen⁸, son till Elsa född 1927. Han hann bo på Marielund bara ett år, men vistades ofta hos morföräldrarna i Lilla byggningen och sågs ofta vandra vid morfars (Fridolf) hand ner till Kallvik för att meta.

[sid. 20](#)

(Foto: Ståhlberg,
Helsingfors.)

(Foto: A.K. Saxelin,
Helsingfors.)

Marielund år 1903

Foto: Harald Svanström.

Personer:

		Emilia
	Torbjörn Lassenius	?
Otto Mickelsson	Elsa Lindberg	Gunnar Lassenius Charlotta Schulman
Tjän. Hildur	Ingiald Lassenius	Elin Schulman Alma Lindberg
	Arthur Lindberg	Martha Lindberg
	Valborg Lassenius	Ragnar Lassenius
	Trogen	

Fähuset och stallet Foto: Martha Sjöblom 1928.

Elsa Marjanen (f. Lindberg)
Foto: Atelier City, Helsingfors.

Signe Simonen (f. Lindberg)

Karl Marjanen (Poju)

Karl Alexander Lindberg, bror till Elsa, född på Marielund 1895, bodde och arbetade på Marielund till sin död 1925. Han var en lång och ståtlig man, ivrig skyddskårist, god skytt och skidare, sportig och arbetsam. Han hade redan övertagit en stor del av arbetena på hemmanet, men dog tyvärr i sockersjuka vid nyss fyllda 30 år.

[sid. 22](#)

Maria Elisabet (Lisa) Lindberg, (Calonius) född 1895. Gift med Karl Lindberg 1922. Levde på Marielund ca 4 år. Död 1935.

[sid. 22](#)

Carl Olof Lindberg, Karls och Lisas son, född 1923, levde sina första 5 år på Marielund. Numera advokat i Kanada.

[sid. 22](#)

Alma Ingeborg Lindberg⁹, syster till Elsa och Karl, född 1897. Efter att genomgått Folkakademin utbildade hon sig till sjuksköterska i Helsingfors under Sofia Mannerheims ledning. Avdelningssköterska över 30 år på Epidemisjukhuset, (senare Aurora sjukhus) i Helsingfors, arbetade också ett år som sjuksköterska i England. Hon bodde på Marielund i 20 år.

[sid. 22](#)

Arthur Fridolf Lindberg, son till Alma och Fridolf, född 1899. Gick i industriskola. Växte upp på Marielund, men dog i tb redan vid 18 års ålder.

[sid. 24](#)

Karl Lindberg (1922)

Lisa Lindberg

Olof Lindberg (1928)
(Foto: A Johansson, Lovisa.)

Ingeborg Lindberg (1914)
(Atelier Apollo)

Kalle Elsa Ingeborg
(1916?)
(A.K. Saxelin, Helsingfors)

Martha Elisabet Sjöblom¹⁰, dotter till Alma och Fridolf, född 1900, gift 1929 med målaren Sven Johan Sjöblom. Hon växte upp och levde på Marielund ända tills hemmanet såldes eller i 28 år. Liksom syskonen hade hon gått i sin mosters skola vid nuvarande Strandstensvägen men också fått utbildning till spädbarnssköterska i Grankulla. Mest kom hon att befatta sig med djuren och särskilt de sista åren efter brodern Kalles död också med utearbetena. Då hon gifte sig flyttade hon till Kallviksudden där hon har bott resten av sitt liv endast 3 km från Marielund. Hon är ju nu vid nära 80 år väl känd som en av de bästa kännarna av Nordsjö, då det ännu var en orörd landsbygd.

[sid. 24](#)

--

Detta var alltså historien om de 14 personer ur fyra generationer som bott stadigvarande på Marielund under dess tid som lanthushåll.

Jordbruket och Marielunds vidare öden

[sid. 12](#)

Trots att Marielund till arealen var ganska litet och jorden icke särskilt bördig fick man dock en dräglig bärgning. Bl.a. kunde man ju ge Hilma, Mauritz och Karl en gedigen utbildning. Också den följande generationens barn fick skolning vid olika kurser. Men för att finansiera skolgång eller anskaffning av traktor var man tvungen att sälja eller arrendera ut holmarna Stora Iglon, de två mindre Igloarna samt Aspholmen.

[sid. 6](#)

För arbetet höll man vanligen fyra hästar och i fähuset stod 10 kor, ett par kvigor och kalvar. Svinstian rymde ett par svin.

Dessutom höll man höns och tidigare också får. Då också den äldre sonen dött år 1925, Fridolf var sjuklig och Alma redan i 70-års åldern, kunde hemmanet inte mera hållas utan såldes 1928 till kommerserådet Robert Mattson. 1937 övergick det

[sid. 25](#)

Arthur Lindberg
(Atelier City 1915)

Martha Sjöblom (f. Lindberg)
(Atelier City 1916)

Vila på salstrappan
(Foto: fru Sirén 1928.)
Alma Signe Fridolf
(Marita fr. Lilla byggnaden
Martha med Nalle)

Höbergning 1927

Signe

Bjarne, Fridolf,	Hjalmar, Elsa
Kommonen	Svanstr. Erik
(Commond)	Lodenius

Harry Kommonen

(flera personer oidentifierade)

Fridolf med Lisa

Fridolf med Erik

Några av Marielunds hästar

Arthur med Pålle

Signe och Marita på Pålle
(Foto Martha Sjöblom 1928)

i Oy Saseka Ab:s (senare Lojo Kalk, nuvarande Oy Lohja Ab:s) ägo. Lilla byggningen rustades upp, Fridolf och Alma fick rätt att bo kvar där till döddagar, På våren 1929 flyttade de dit och levde där ännu i nära 7 år.

Lilla byggningen

[sid. 27](#)

Om lilla byggningen kan ännu nämnas följande. Den uppfördes i samband med flyttningen till Marielund år 1881. Där bodde i ena ändan vanligen en statkarl och i kammaren bredvid först Alexander Lassenius' syster Hedda Amalia Vasenius, som dog där 1897. Elsa Lindberg - då knappt 4 år gammal - kom hem och berättade att "fasters hand var alldeles kall". Efter Hedda Vasenius bodde där Alexanders dotter från första giftet Lina. Hon blev med tiden ganska konstig, gick aldrig ut, maten stacks in genom dörröppningen, väggarna var beklädda med tidningspapper o.s.v. Slutligen brann hon inne i stugan 1909. Den återuppfördes sedan och beboddes som förut av statkarlar. I kammaren bodde senare söner Karl och Arthur.

Byggnadernas vidare öden

[sid. 40](#)

Både huvudbyggningen och Lilla byggningen användes sedan både av Nordsjö gård och Saseka som personalbostad. Också rian byggdes på 1930-talet om till bostad för skogvaktaren. Fähuset torde ha rivits i medlet av 30-talet medan stallet stod kvar till 1949, då virket användes för ett egnahemshusbygge. Bodan, som var byggd redan 1817, flyttades på 1960-talet till Torsö i Ekenäs skärgård. Bastun, som också härstammar från Porslax, är nu kaffestuga i Svartvik. Lilla byggningen fick vika för den nya bebyggelsen 1966 och huvudbyggnaden revs hösten 1977 för att ge plats för den nya kyrkan.

Lilla byggningen
Foto: Martha Sjöblom 1928.

Karolina Krispina
Lassenius (Lina)

Fähusbron 1903.

Foto: Harald Svanström.

Elsa Arthur Valborg Lassenius
Ingrid Sv:öm Emilia Ingiald Gunnar Ingeborg
Kalle Tor-Erik Roos
Alma Elin
Otto Michelsson Torbjörn Lassenius

Några barn- och ungdomsminnen från Porslax och Marielund nedskrivna på 1940-talet av bröderna Mauritz och Karl Lassenius ¹¹

Då dessa minnen ger en intressant bild av livet i bygden, av barns fantasier och lekar för omkring 100 år sedan, torde det vara av intresse att göra några axplock i dessa minnen:

Björnen (1871-72)

En sommardag i början av 1870-talet sände vår mor min bror Kalle och mig samt en flicka i vår ålder, dotter till hushållerskan hos arrendatorn av Porslax, Holmberg, att föra en liten flaska med Mixtura Simplex till en sjuk torparkvinna eller barn i en av Nordsjövillorna. Så kallades bostäderna för Nordsjögårds torpare. Dessa villor lågo på ett avstånd av omkring en halv km från Porslax.

Vi hade att gå över Stortorget, som var en ängslinda mellan två åkrar, och därefter ett litet stycke genom skog. Inkomna i skogen sågo vi ett djur med lång, yvig svans. Det gav ifrån sig ett smackande läte, glodde på oss och for därpå med fart upp i en tall. ”Se on karhu” sade flickan, som talade finska. Vi blevo naturligtvis vettskrämda av att möta en björn, vände om och sprungo så fort som de små benen buro oss tillbaka hem. Medicinflaskan hade vi nog med oss, men korken hade fallit ur, så att flaskan var tom, då vi äntligen andtrutna nådde hemmet. Mamma frågade vad som hänt oss. Vi berättade att vi i skogen sett en stor björn. Den hade lång och lurvig svans och for upp i en tall. Alla skrattade ut oss och sade att det inte var någon björn utan bara en snäll ekorre, som inte gör illa åt någon. Vi måste ha varit bra små, då vi kunde tro att en liten ekorre var en stor björn, men barnafantasin är livlig. A.M.L.

Ormen

En annan gång upplevde mina syskon – syster Alma var då med – och jag ett hemskt äventyr på hemväg från Skata till Porslax.

Av mormor hade vi som vägstod erhållit äpplen. På Skata fanns nämligen en trädgård med ganska många äppelträd, som buro både stora och små, söta och sura frukter. Vi hade fått av de små söta, som vi särskilt tyckte om.

På hemvägen hade vi hunnit ett stycke förbi Svartvik och kommit till det invid vägen liggande berget. Skogen var där mörk och dyster. Det var den av oss mest fruktade delen av vägen mellan Porslax och Skata. På vägen låg en stor orm och sov. Vi blevo skräckslagna och funderade om vi skulle vända om eller försöka slippa förbi ormen. Vi valde den senare utvägen och smögo oss genom skogen förbi ormen. Den vaknade tyvärr och började förfölja oss. Vi kastade äpplen åt den, men den brydde sig ej om dem. Vi började springa, men ormen satte stjärten i munnen och rullade som ett hjul efter oss. Vi bombarderade den med äpplen och sprungo för livet. Slutligen blev ormen efter och vi voro räddade.

Vid hemkomsten berättade vi naturligtvis om vårt äventyr.

Mamma och de andra hemmavarande skrattade åt oss och försäkrade att en orm inte kan sätta stjärten i munnen och rulla som ett hjul, men vi vidhöllo att den gjort så.

Hågkomsten av det hemska äventyret levde länge kvar och likaså minnet av den som ett hjul rullande ormen, som förföljde oss.

Numera är jag icke så fullt övertygad om riktigheten av vår uppfattning om äventyret. A.M.L.

Faran av att klättra i trän

Ett annat snarlikt fall inträffade då vi 3 yngsta syskon voro ute på en skogspromenad. Jag, som i förhållande till mina år, hade en

ovanlig förmåga att klättra i träd, försökte komma upp till ett i en tall byggt kråkbo. Den första delen av klättringen skedde längs den kvistfria stammen. Då jag nått upp till de första torra kvistarna grep jag tag i dem för att vila, med den påföljd att grenarna brusto och jag rutschade ned längs stammen i en mossbeklädd, fullständigt ruttnad stubbe utan att känna något av stöten till följd av den ymniga mjuka mossan. Nu hade forstermommo berättat om en man som förföljdes av en björn. Han klättrade upp i ett träd och björnen följde efter. Färden gick allt högre och till slut brusto kvistarna under björnens tyngd och denna föll på en stubbe och slog ihjäl sig, men förblev i sittande ställning. Mannen som trodde att björnen satt vid trädet för att vakta på honom vågade sig icke ned förrän efter en längre tid, då någon tillfälligtvis kom till platsen och konstaterade att björnen var död.

Under inflytande av denna berättelse, och då jag i motsats till vad erfarenheten tidigare lärt mig, icke kände någon smärta vid fallet, trodde jag mig vara död och satt alldeles orörlig. Dock förvånade jag mig över att allt såg ut som då man lefde, fågelkvittret var som förut och ingen märkbar skillnad mellan tillståndet före och efter döden kunde förmärkas. Efter en stund inställde sig tanken, kanske jag icke dött, försökte jag först litet vrida på huvudet och då detta lyckades kravlade jag mig välbehållen upp. Syskonen som trott att jag vid fallet blivit illa skadad hade stått lamslagna av skrämsel under den korta tid jag trott mig vara död. K.A.L.

Metkroken i näsan (1872 eller -73)

En gång, jag tror det var sommaren 1872 eller 1873, traskade syster Hilma, bror Kalle och jag från vårt hem på Porslax till mormor på Skata. Metdon hade vi med oss. Från Skata begåvo vi oss till Halkulla bergen för att meta fisk. Där hände det att jag stod bakom Hilma, hon kastade ut. Metkroken hittade in i min högra näsborr. Lyckligtvis var reven så svag att den brast, men kroken satt kvar i brosket mellan näsborrarna. Man kunde nå kroken med fingrarna, men ut fingo vi den icke.

Det var naturligtvis slut med metandet och vi begåvo oss till fiskaren Lindholm, som bodde i ett torp vid Skataviken. Där träffade vi några Sibbobor, som voro på väg till Helsingfors. En av Sibbogubbarna sade att om man hade en rakkniv, så kunde man skära i klyv näsan och taga ut kroken. För att undgå en sådan hemsk operation togo vi till fötters och sprungo till Skata.

Vi berättade ingenting för mormor utan kröpo till kojs, som vanligt alla tre i samma säng. Följande morgon vaknade jag av mormor och Lindholmskan stodo vid sängen och bekymrade betraktade mig. Lindholmskan hade berättat för mormor vad som hänt. Nu funderade de på vad som skulle göras. Näsan hade redan börjat svälla.

Mamma underrättades och kom till Skata. Där beslöts att vi följande morgon skulle fara med Lindholms sump till Helsingfors för att få ut metkroken. Under färden till staden överraskades vi av en regnby. De placerade mig på sumptaket och stälpte en pärtkorg över mig, för att jag ej skulle bli våt.

Så snart vi anlönt till Helsingfors, begåvo sig mamma och jag till den gamla kliniken. Efter en stunds väntande visades vi in till läkarena. En av dem gjorde ett hastigt snitt inuti näsan, tog ut kroken och gav mig den med orden: nu kan du fara hem och meta abborrar med den. Jag var mycket glad över att min näsa ej behöft skäras i klyv. Endast några droppar blod hade kommit från näsan och något vidare ont hade det ej håller gjort.

Metkroken var sannerligen icke så alldeles ren, då den inträngde i min näsa. Där hade den suttit i nära två dygn. Näsan var visserligen något svullen och röd, men snart blev den bra igen och numera synes icke något tecken efter äventyret - eller hur. A.M.L.

Rodden till staden

Sommaren 1875 bodde på Porslax hos Holmberg kusinerna August ("Aku") Roslund och Bernhard ("Penu") Lindgren. De voro den tiden elever i Svenska normalskolan i Helsingfors. Då sommarlovet nalkades sitt slut, skulle de resa hem till staden.

Ångbåten - det var en hjulbåt, som hette Ilo - gick den tiden ej längre in i Botbyviken än till Kortvik. De fingo häst till Kallvik. Där fingo vi en båt, rodde med den till Kortvik. Som körsven fingo de den tidigare omnämnda "Tiggi-Oskar". Bror Kalle och jag följde med - Kalle som vanligt utan mössa.

Då vi kommo till Kortvik, hade ångbåten redan gått. Goda råd voro dyra, ty stadspojkarna måste komma till staden för att börja skolan följande dag. Det överenskomms därför att vi skulle fortsätta med båten till staden. Under färden hände ingenting märkvärdigt. Som roddlaga fingo vi den stora summan av 25 penni. För den köpte vi varsin bulle, ty vi hade

blivit hungriga.

Så återstod att knoga hem på tremanhand. Från södra hamnen, där vi lämnat stadspojkarna, rodde vi söderom Vrakholmen.

Alldenstund vi kände behov, beslöt vi att gå i land på denna holme. Visserligen sågo vi att på holmen funnos anslagstavlor, på vilka det stod "Tillträde förbjudet", men vi hoppades att ingenting farligt skulle hända oss, om vi ej gingo högre upp på land utan höllo oss bland strandstenarna. Allt gick också lyckligt och vi hade redan hunnit ett stycke från land, men då hände det. Vi hörde en förskräcklig smäll - ett kanonskott. Det var straffet - trodde vi, för visst hade vi varit i land på Vrakholmen. Vi voro fullt och fast övertygade om att man fördenskull från ett fartyg på redde sköt på oss med kanoner. Klart och tydligen hade vi märkt huru kanonkulan gick under båten. Undra på om vi rodde för brinnkära livet ända tills det farliga fartyget skymdes av Kronbergen. Då voro vi räddade från vidare beskjutning.

På fjärden mellan Brändö och Degerö kommo vi i närheten av en karl i en båt. Han var så drucken att knappast kunde ro. Vi voro redan så återställda från vår tidigare skrämsel, att vi ej kunde låta bli att skoja med mannen. Han blev rasande, hotade oss med stryk och började ro efter oss för att sätta sin hotelse i verket. Nu gällde det åter att ro av alla krafter och sist och slutligen lyckades vi rädda oss undan.

Av denna kapprodd voro vi utpumpade och trötta och solen sken så varmt. Då vi kommo till Hertonäsviken i närheten av Degerö kanal, beslöto vi att taga oss en vilostund. Vi stötte en åra i sjöbotten, bundo fånglinan om åran och lade oss att sova i båten. Styrkta av vilan

fortsatte vi sedan färden och kommo utan vidare äventyr till Kallvik och sent omsider hem till Porslax.

Vi hade startat hemifrån kl. 7-tiden på morgonen och kommo hem ganska sent på eftermiddagen. Annan mat än den bulle vi köpte i staden hade vi ej fått på hela dagen. Hemma hade vi naturligtvis saknats. Gummorna, av vilka det alltid fanns en hel del på Porslax, beskärmade sig och undrade vart de stackars pojkar tagit vägen. Den enda, som var lugn, var vår mamma. Hon gissade vad vi företagit oss och lugnade gummorna med att säga att vi antagligen följt Aku och Penu till staden. Då vi på eftermiddagen kommo hem och berättade om vår färd, sade mamma blott: "vad var det jag sade". Grälor fingo vi icke alls. Mamma tyckte väl att vi skött oss bra, men på beskjutningen med tre kanoner trodde hon icke.

Förklaringen till kanonaden är den, att tolvskottet den tiden avlossades från ett fartyg, som låg förankrat på Kronbergsfjärden. Självfallet var kanonen icke laddad med någon kula, men det visste vi inte. A.M.L.

Läsförhör

På vårvintern var det läsförhör på Porslax, hvilket jag emotsåg med bävan. Min läskunnighet var det si och så med, katekesen som vid dessa tillfällen skulle kunnas utantill, "som ett rinnande vatten", därom visste jag ej annat än att jag hört min äldre syster, samt pigor och drängar rabbla upp långa stycken, utan att draga andan och i svindlande fart. Det sparades icke på målande beskrivningar huru jag, stora karlen skulle få stå och skämmas inför den stora menigheten för mina så gott som obefintliga kunskaper. Slutligen randades den stora dagen och jag kände mig helt olycklig. Min bror

hade kommit hem till evenementet. Uppkörsbron till stallvinden hade isats, så att vi fått en ypperlig kälkbacke. Här åkte flera pojkar, medan äldre personer förhördes i kristendomskunskap. Att åka kälke på normalt sätt visade sig snart nog icke tillräckligt spännande, varför vi i stället för kälke åkade på brädbitar och slutligen baklänges. Det dröjde ej länge förrän mitt bräde urspårade vid brons nedre del och jag ramlade ned bland här liggande sprängsten med vassa kanter, som förorsakade ett försvarligt, starkt blödande sår i skallen. Visst tog det ont, men å andra sidan var jag övertygad om att en så svårt sårad person icke behövde infinna sig till något läsförhör, vilket var mer än ersättning för sveda och värk. Jag kunde i stället helt stolt över ett stort bandage, utan rädsla röra mig bland menigheten. K.A.L.

Träskisjungfrun

Vidskepelsen i mina hemtrakter var ganska stor, i synnerhet bland äldre folk. Omkring en km från Marielund fanns ett träsk, där "träskisjungfrun" vistades. Hennes specialitet var att locka män till sig och på den vägen blevo för alltid de som läto sig lockas av den sköna "träskisjungfrun". Vi bröder brukade vackra sommaraftnar företaga en löptur till träsket och retur.

Kostymeringen var oftast ett par korta simbyxor. På en av dessa färddar sågo vi en bekant gumma redan på långt håll just då vi kommit till träskets omedelbara närhet. Vi vände mot träsket och sprungo så nära stranden som den sank mossan bar och fortsatte vidare så att vi bakom gumman och utom synhåll kunde passera henne samt kilade en annan väg hem. Där klädde vi om oss, så att då gumman hunnit fram till oss voro vi i full verksamhet. Hon

berättade genast, helt uppskakad att hon sett två “Träskisjungfrur” och i denna tro förblev hon. K.A.L.

Att livet på den tiden inte alltid var så idylliskt och händelselöst framgår av följande rätt färgstarka berättelse:

Kalabaliken på Fallbacka (1893)

En tilldragelse vill jag ännu berätta om. Då min fästmö och jag midsommardagen 1893 kommo hem till Marielund och eklaterade vår trolovning, hade vi ej varit där länge, förrän en av mina kusiner kom till oss och berättade att deras dräng och torpare gick bärsärkagång i deras hem Fallbacka. På gården fanns ej andra karlar, varför min moster och hennes trenne döttrar utökad med den kvinnliga personalen, utgjorde en otillräcklig styrka för att stävja de fulla männens härjanden. Min kusin anhöll om att min bror och jag skulle komma till Fallbacka för att avstyra ofoget. Vi avreste dock inte omedelbart, helt naturligt var det ej vidare angenämt att lämna min fästmö och ge mig i slagsmål med några fulla fridstörare, ty även utan handgripligt inskridande kunde den trassliga härvan påtagligen icke uppklaras. Det hade icke förflutit många minuter förrän min andra kusin kom och bad oss att “för Guds skuld genast komma till Fallbacka, eljes bli vi olyckliga”. Det återstod då ej annat än att bita i det sura äpplet och begiva sig iväg. Framkomna möttes vi av Jerusalems jämmerliga förstöring. Dörrarna till fähus och stallsvinden voro bortlyftade från sina hakar och hängde mot uppkörsbron räck och brandstegen var flyttad från sin plats, med övre ändan fälld genom stugufönstret. Då vi kommo in i stugan var degtinan som stått och jäst omkullstjälpt och degen rann längs golvet, samt för att

ytterligare komplettera vandalismen, hade alla porslinskärl från hyllan krossats mot golvet och bitarna lågo inbäddade i degen, en anblick som icke stämde en mildare mot fridstörarne.

Dessa hade lämnat gården och stodo på vägen vid torpbyggnaden, ca 1/2 km från gården och mot dem stod byns manliga befolkning, med den eftersända skallfogden i spetsen, tydligen utan att riskera ett anfall mot de två. Det hela verkade tragiskt och på samma gång ömkligt, samt gjorde min bror och mig, som springande skyndade till platsen, alldeles rasande. I förbifarten avbröto vi var sin gårdsgårdsstör och med dessa såsom lämpliga tillhyggen hunno vi snart till stridsplatsen. Redan på långt håll hördes den ena, Kolosoffskij, en lång räkel och känd slagsbult, förklara att den som kommer ett steg närmare är dödens, där han stod med en lång stake i sin hand. Då skallfogden observerade att han fått förstärkning, beredd att ingripa, gick han till anfall och lyckades med sin korta påk parera det mot honom av K. utdelade slaget. I samma ögonblick var jag på platsen och gav K, som stod vänd nästan mot mig, ett kraftigt slag över skuldrorna, med den oväntade påföljd att han ögonblickligen tog till harpasset och jag efter.

Oaktat jag pressade mig till det yttersta kunde jag icke få fatt i den flyende, ehuru avståndet ej var större än att han då och då fick sig ett käpprapp, vilket hade den verkan att han kunde något höja hastigheten. Efter 3 à 400 meters språngmarsch blev det klart att han var mig för snabb. Den enda möjligheten att nå honom var att slänga min påk efter honom. Denna gjorde en saltomortal och träffade K. med ändan i nacken, med den påföljd att han föll raklång, tydligen halft bedövad. Följande ögonblick var jag över honom och ruskade om mannen ordentligt. Det första han sade var: "nog är jag snäll nu", och så tågade båda

tillbaka till de andra. Under tiden hade min bror helt lätt fått bugt med den starkt berusade torparen och alla drogo sig till Fallbacka. Det gällde att transportera K. till fångföraren i Helsing kyrkoby, men så fruktad var K. att ingen vågade åtaga sig uppdraget, varför min bror måste åtaga sig detsamma. Vid därpå följande rättegång framhöll K, som en förmildrande omständighet att han fått så mycket stryk som aldrig tidigare i sitt liv, men kunde ej säga om det varit jag eller min bror som tuktat honom. Härtill genmälde domaren att stryk är behållen gåva och att han förtjänat det mer än väl. K.A.L.

Vi hoppas att denna korta skildring av bebyggelsen och livet på den plats, där den nya kyrkan nu står, skall väcka tankar och intresse för tider som gått.

Nordsjö, våren 1980
T. Lassenius

Källor

- Bo Lönnqvist: Folkliv och föreningsliv i en förort. Helsingfors 1979 samt telefonsamtal 1980 med T. Lassenius
- Hilma Lassenius: Nordsjö-Botby Folkskola, Helsingfors
- Robert Svanström: Anteckningar om min Fader Isak Svanströms lefnadsöden beskrifne av honom själf år 1862, duplicerad.
- Jarl Stormbom, telefonsamtal 1980 med T. Lassenius
- AM Lassenius: Släktbok, släkterna Svahnström, Svanström, Swanström, 1949, duplicerad.
- AM Lassenius: Nordsjö by, 1941, duplicerad.
- AM Lassenius: “ ”, föredrag 1942, duplicerat.
- AM Lassenius: Porslax rusthåll, 1941, duplicerad.
- AM Lassenius: “ ” 1941, duplicerad
- (En grundlig utredning baserad på gamla handlingar ända från 1760-talet)
- AM Lassenius: Barndomsminnen, handskrift
- KA Lassenius: Hågkomster från min tidigaste barndom och de viktigaste händelserna i mitt liv intill år 1941, Åbo i mars 1944, handskrift.

Några uppgifter om
BOARE PÅ MARIELUND
 efter försäljningen 1928

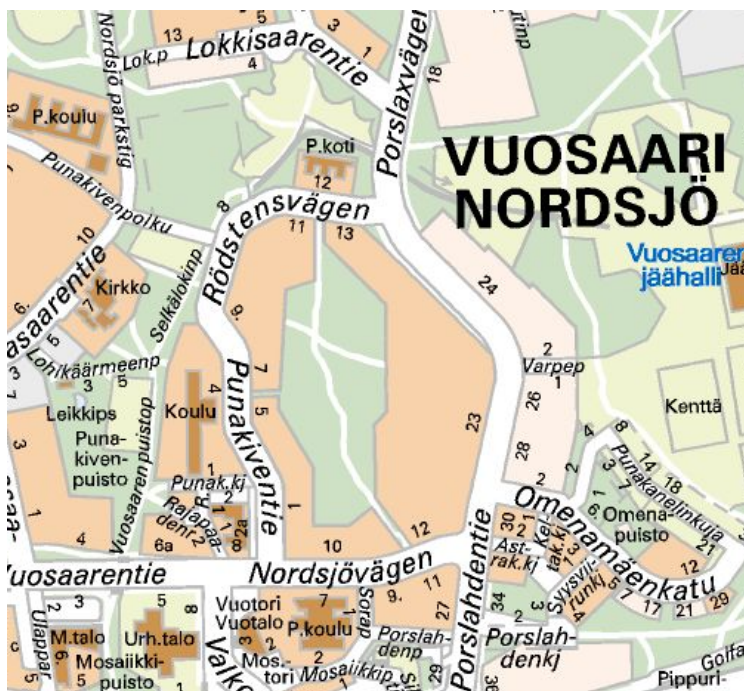
MARIELUND Insp. Lindberg 1928 - 3? ” Johansson ? Sasekas byggnadsfolk 1938 1940-41 uppdelning i två bostäder		Lilla byggningen Fridolf och Alma Lindberg 1928 – 1936
Lokal I Arthur Remander 1940 - Paavo Nurmi Ernst Gottberg 1946-47 Eklund -53 Hofmeister (fru H., född Lindqvist fr. Lilla byggn. 1953 – 62 Norrbacka 1962 Kivistö 1963-66 Henrik Lindqvist -77	Lokal II Malin Harry Kommonen 1941 - 45 Wikgren 1945 – 53 Portman 1953 - 56 Lindén 1956 – 62 Olof Lindqvist 1962 - 77	Sveberg 1936 – 37 Karl Lindqvist 1937 – 52 Olika personer 1952 – 55 Olof Lindqvist 1955 - 62
Byggnaden revs på 1977 på hösten		Revs 1965 eller 1966

T. Lassenius enl. intervjuer med dessa och andra personer

Noter

Texten är överförd i digital form följande originalet så långt som möjligt av Martin Lodenius sommaren 2012.

1. Dragone-rusthåll: En dragon var ursprungligen en beriden infanterist. Under 1700-talet kom dragoner mer och mer att utnyttjas som rytteri. Ett rusthåll var en gård vars skatteskyldighet omvandlats till beriden militärtjänst. Kronan ansvarade för vapen medan rusthållaren stod för häst, ryttare och övrig utrustning. ([sid. 3](#))
2. Torolf Lassenius avled 2004. ([sid. 3](#))
3. Viktualiehandlande: livsmedelshandlande. ([sid. 7](#))
4. Bancoassignment: ett tryckt värdepapper (skriftlig anvisning från bank) till visst belopp. ([sid. 7](#))
5. Quartersman (Kvar'tersman): benämning på manskap vid marinen, tillhörande yrkesgrenen timmermän. ([sid. 10](#))
6. Familjen Svanström: Se <https://sites.google.com/site/isakochmaria/> ([sid. 10](#))
7. Statkarl (statare): gift lantarbetare som anställdes på ettårskontrakt där lönen(staten) betalades i form av mat och bostad. ([sid. 14](#))
8. Karl-Erik (Carl-Erik) Marjanen avled 2006. ([sid.18](#))
9. Ingeborg Lindberg avled 1987 . ([sid. 21](#))
10. Martha Sjöblom avled 1985. ([sid. 23](#))
11. Alexander Mauritz Lassenius 1865-1952 och Karl August Lassenius 1867-1950. ([sid. 28](#))

Det moderna mellersta Nordsjö med kyrkan till vänster. ([sid. 7](#))